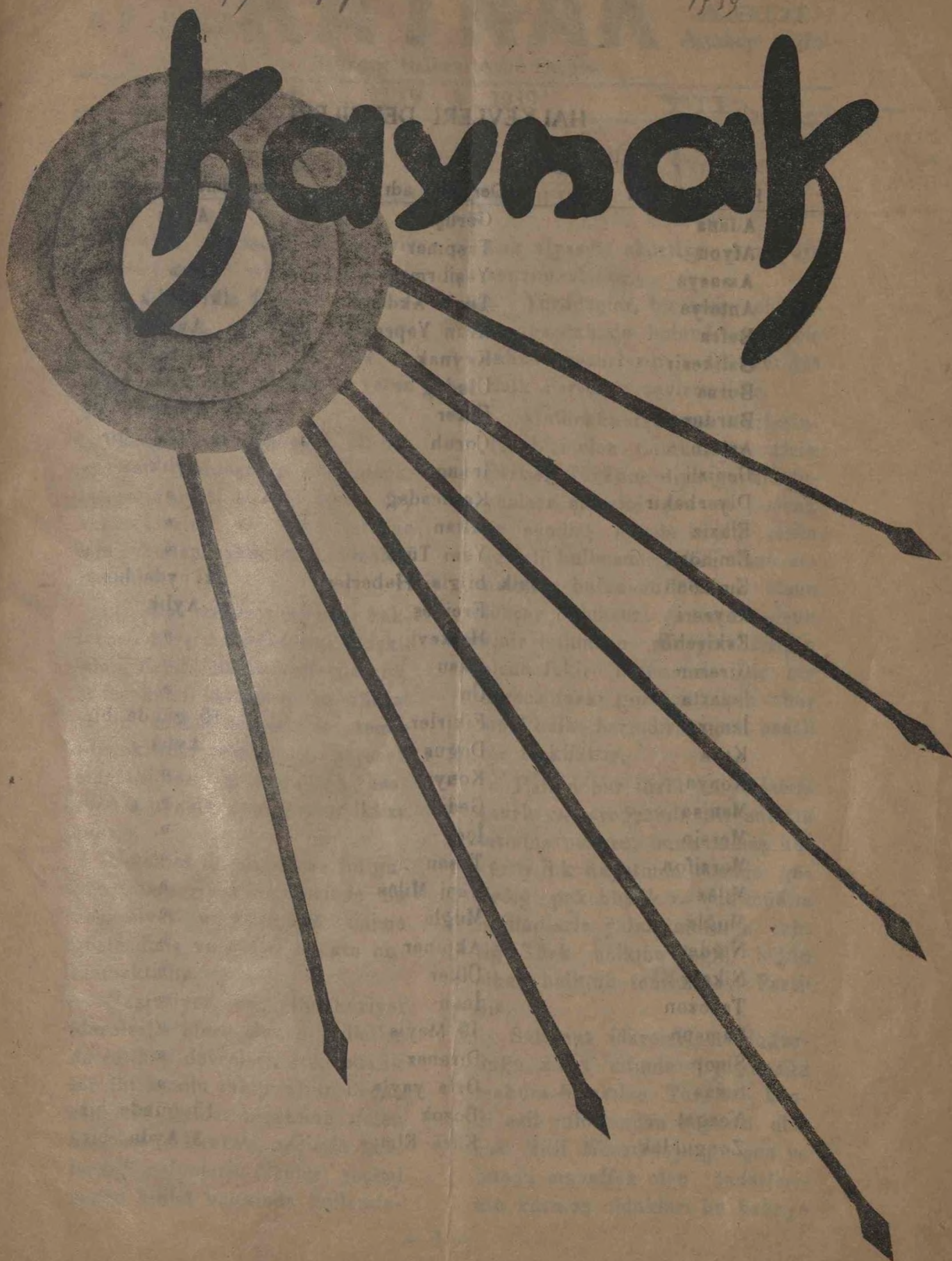

HALKEVLERİ DERGİLERİ

Halkevinin adı	Derginin adı	Kaç günde bir çıktığı
Adana	Görüşler	Aylık
Afyon	Taşpınar	»
Amasya	Yeşilirmak	»
Antalya	Türk Akdeniz	iki aylık
Bafra	Altın Yaprak	Aylık
Balıkesir	Kaynak	»
Bursa	Uludağ	Üç ayda bir
Burdur	Ölker	Aylık
Artvin	Çoruh	iki ayda bir
Denizli	İnanç	Aylık
Diyarbakır	Karacadağ	»
Elaziz	Altan	»
Eminönü	Yeni Türk	»
Eminönü	Halk bilgisi Haberleri	iki ayda bir
Kayseri	Erciyeş	Aylık
Eskişehir	Halkevi	»
Giresun	Aksu	»
Isparta	Ön	»
İzmir	Fikirler	15 günde bir
Kars	Doğuş	Aylık
Konya	Konya	»
Manisa	Gediz	»
Mersin	İçel	»
Merzifon	Taşan	»
Milâs	Yeni Milâs	»
Muğla	Muğla	»
Niğde	Akpınar	»
Niksar	Ölker	»
Trabzon	İnan	»
Samsun	19 Mayıs	»
Sinop	Dıranaz	»
Sivas	Orta yayla	»
Yozgat	Bozok	15 günde bir
Zonguldak	Kara Elmas	3 Ayda bir

İYESİ
T. F. SILAY

KAYNAK

Yayın Direktörü
ABDİ
Agabey Oğlu

Balıkesir Halkevi Aylık Dergisi

SAYI: 74

19 . 3 . 1939

YIL: 7

Seçim Münasebetile

Yazan: EKREM ÇAVULDUR

OSMAN FERİT SAĞLAMIN
TÜRK TARİHİ
ARMAGANIDIR

Seçim, bilhassa Cumhuriyet idaresini kabul etmiş olan milletlerde her şeyin fevkinde bir haktır. Çünkü milletin irade ve hakimiyetini belirten ve ona hakim ve kadir vasfını veren bir kudrettir.

Cumhuriyet idaresi altında yaşayan yurddaşların haiz oldukları salâhiyeti bilerek kime rey vereceklerini ve reylerini ne için kullanacaklarını bilmeleri lâzımdır.

Bu bilgi onların intihap haklarına karşı vazifelerini teşkil eder. Kendi hakimiyetleriyle beraber kendi idarelerini en dürüst ve en faideli bir şekilde temin edecek olan vekillerini seçecek müntehiplerin seçimde çok hassas ve uyanık davranması iktiza eder.

Netekim ilk çağın ve bu günün Cumhuriyet idarelerinde bu hassasiyet ve uyanıklık daima gösterilmiş ve gösterilmekte bulunmaktadır.

Meşrutiyet ve Cumhuriyet idareleriyle idare olunan milletlerde intihap devreleri, çok büyük bir ihtimamla takip edilir. Seçim sonunda iktidar mevkiine gelen hükûmetin kuvveti, seçimin gösterdiği safhalarla ölçülür; seçimi yapan millet hakkında kullanıla-

cak siyaset akortları ona göre tanzim olunur.

Yurddaşlar, bu esas noktaları göz önünde bulundurarak bir lahza nazarlarını Cumhuriyet Halk Partisine çevirmelidir.

Atatürkün dahiyane eserlerinden biri olan Cumhuriyet Halk Partisi, Türküm diye gurur duyanlara sinisini açan ve o sıcak ve samimî sinede köylü olsun şehirli bulunsun, çiftçi olsun sanatkâr bulunsun, esnaf olsun tüccar bulunsun, memur olsun amir bulunsun nihayet zengin olsun fakir bulunsun - hiç bir derece farkı gözetmeksizin - her sınıf halkı barındıran çok esaslı bir teşkilâttir.

Halkın her türlü ihtiyaçlarını şuurulu ve programlı bir surette tatmine çalışan; bunu on beş küsür yıllık hayatında vücuda getirdiği pek büyük ve çok mühim inkılaplarla yalnız sinesine çektiği Türk halkına değil, bütün cihan halkına tanıtmış bir Partidir.

Saltanat idarelerinin doğurduğu zillet altında yaşamağa makûm bırakılan Türkler, kendi asil ruhlarından kaynak alarak Millî Mücadeleye girişen ve bunda muvaffak olan önderlerinin kurmuş oldukları bu fırkaya

dimağlarile, kalplerile bağlanmışlardır. Bu şerait altında ikinci bir fırka kurmanın ve kurulmasının imkânı var mıdır ki ikinci veya üçüncü ilâ... Fırkalar da kurulmuş olsun? Yakın mazide geçen bir tecrübeyi gördüğümüz için biz buna kani olamıyoruz.

Meşrutiyet devri, müteaddit değil; birbirile karşılaşan yalnız iki fırka teşkilâtının doğurduğu büyük acıları bize tatdirdığı için Türk milleti, bu acı tecrübeye kolay kolay girişemez.

İlmile tanınmış bir mebusumuzun ileri sürüldüğü gibi Türk milletinin bağlandığı tek fırka esası, demokrasi esaslarına mugayir olmasa gerektir. Demokrasi esaslarını kuran alimlerin, fırkaların taaddüdile halkın hakiki duygularının tebdili mahiyet eylediği hakkındaki mutalaaları, yukarıda işaret ettiğimiz vechile Türk milletinin şahidi olduğu ahvalde değil; bütün devletlerin siyasî hayatlarında halen de görülmekte olan bir hakikattir.

Bu gün Türk milleti, kendi ruhunu duyan ve hakiki ihtiyaç

larını daima göz önünde bulunduran ve bu ihtiyaçları bulabildiği imkânlarla her an için karşılayan ve kendisini dahili ve harici düşmanlarına karşı müdafaa için her türlü fedakârlığı gösteren tek partisine bağlılığını korumakta menfaatli olduğunu anlamış bir çağa girmiştir.

Çok eski zamanlardan beri tansürlerini bilhassa başbuğlarını uyanık ve hassas bir duygu ile seçmeği adet edinmiş olan Türk milleti, Cumhuriyet idaresini kabul ettiği, daha doğrusu kendi hakimiyetine kavuştuğu günden itibaren seçim hususundaki rüşd ve liyakatini, kendisinin kurtuluş savaş ve inkilâplarını vücud getiren Ebedî Şef Atatürk ile onun bu işlerde elbirliği yaptığı Millî Şef İnönü'nü, birbiri ardınca Cumhur reisliğine seçmesile bütün dünyaya karşı isbat etmiştir.

Bu devre Saylav seçiminde kullandığı ve kullanacağı isabetli reyile de bu tarihî liyakat ve muvaffakiyetini bir defa daha izhar edeceğinde şüphemiz yoktur.

Karasi Oğulları Kimlerdi?

Yazan: Ekrem ÇAVULDUR

- 4 -

Selçuk hanedanından temamiyle yüzçeviren Anadolu Türkleri, kendilerini düşmanlarına karşı müdafaa edebilecek kudrette - düzgün seciyeli - yeni bir hanedan aramak ıztırarında kalmıştı.

Bu hal neticesi 699. H. tarihinde Anadolu ada benzerini üç taraftan çeviren sahada uçbeyleri tarafından onaltı kadar emaret namı altında hükümetcikler teşekkül etti.

Bunlardan İstanbula en yakını şimdiki Balıkesir Vilâyetile Çanakkale ve Manisa vilâyetlerinin birer kısmını işgal etmekte olan Karasi hükümetiydi.

Anadolu Uçbeyleri tarafından kurulan bu hükümetlerden bir kısmı istiklâlleri anında iktidar mevkiinde bulunan eşhas; diğer bir kısmı da o şahısların mensub oldukları aile ismine izafetle hükûmet adı almışlardır.

Karasi hükümeti, birinci kısma dahil olarak 699 H. Yılında Uçbeyi bulunan Karasi beye izafetle ad almıştır.

Tarihler, yakın zamanlara kadar Karasi beyi Selçuk hükümdarı Gıyasettin Mesut saninin nüfuzlu ümerasından deye bahsederler; onun aslı ve nesli hakkında hiç bir malumat vermezler. Yalnız Dekinyi (1) babası Ka-

(1) Tarihi umumii: Terceme (cild 4 sayfa) 140

lem? beyle beraber Karasi?beyin Etolya Misya ve HellisPontun bir kısmına sahip olduklarını zikrederek bu hükümeti Selçuk Devletinin inkırazı üzerine istiklal kesbeden uçbeylikleri arasında gösterir.

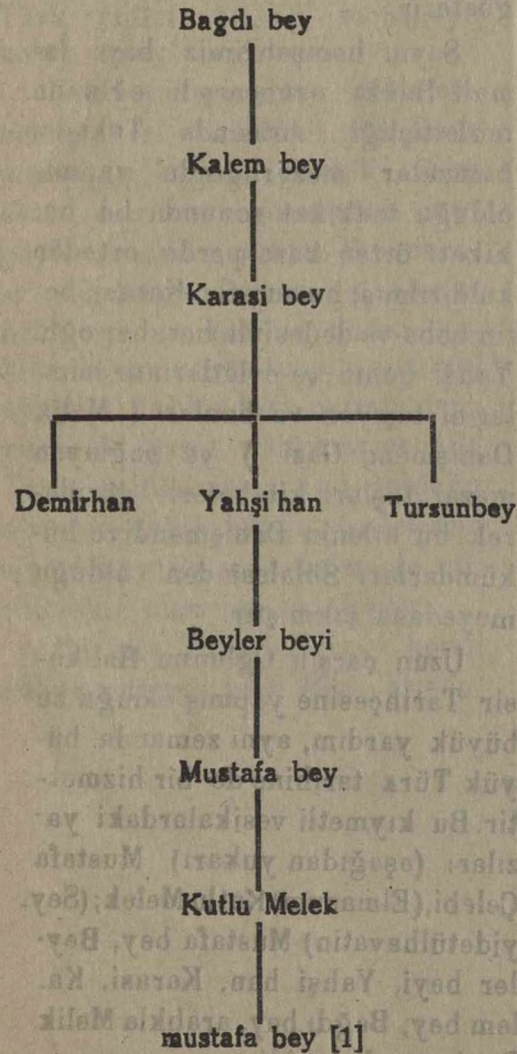
Sayın hemşehrimiz bay İsmail Hakkı uzunçarşılı oğlunun müfettişliği sırasında Tokadın hamzalar mezarlığında yapmış olduğu tedkikat sonunda bu hakikatı örten kara perde ortadan kaldırılmış; bu suretle Karasi beyin baba ve dedesiyle beraber oğlu Yahşi hanın ve evlatlarının isimlerini taşıyan ve bunları (Melik Danişmend Gazi) ye bağlayan mezar taşları kitabeleri görülmekle bu ailenin Danişmendiye hükümdarları Sülalesinden olduğu meydana çıkmıştır.

Uzun çarşılı Oğlunun Balıkesir Tarihçesine yapmış olduğu bu büyük yardım, aynı zamanda büyük Türk tarihine de bir hizmettir. Bu kıymetli vesikalardaki yazılar: (aşağıdan yukarı) Mustafa Çelebi, (Elmasum) Kutlu Melek; (Seyyidetülhavatin) Mustafa bey, Beyler beyi, Yahşi han, Karasi, Kalem bey, Bağdı bey, aralıkla Melik Danişmend gazidir.

Bay İsmail Hakkı, butaşlara göre tanzim ettiği silsele cedveline Tursun beyi de Demir han gibi Karasi beyin oğlu olarak

ilave ediyor? Karasi tarihçesi adlı eserinde ise Osmanlı tarihlerinin nakliyatını nazarı dikkata alarak tursun beyin babası olan Aclan beyi, Karasi beyin oğlu olarak gösterdiği halde bu cedvele it. hal etmiyor? Buna göre tanzim ettiği cedvel şu şekli alıyor:

Melik Danişmend Gazi

Gerek bu cedvelde ve gerekse Ridvan Nafizle birlikte telif ettikleri (...) Sivas şehri) eserin

(1) Kitabeler; İsmail Hakkı: sayfa 44

de tertip eylemiş oldukları silsile cedvelinde sayın saylavımız bay İsmail Hakkı, Maesum Mustafa Çelebiye ait kabir taşı kitabesindeki Karesi bey dedesi isminin nihayetinde bulunan (ye) yi, nazarı dikkate alarak bu adı, (Bagdı) şeklinde kabul ediyor.

Bundan başka Malatyalı Süryani Ebülferecin (2) verdiği malûmata dayanılarak yazılan Rahip Matyo vakayinamesini göz önünde tutan Döloriyenin tanzim eylediği silsile cedvelinde Melik Gazi oğulları arasında (Yagan) isminin gösterilmesine ehemmiyet atfederek her iki kitabede (be) ile başlayan bu ismin baş harfini de (ye) ye kalbederek (yagdı) şeklini tercih eyleyor.

Biz her iki şekle de kanı olmiyoruz..

Sayın hemşerimizin kitabeler adlı eserine naklettiği her iki kitabe metninde (be) ile başlayan bu isim, Kutlu Melek hatuna ait kitabede sonu (yesiz) olarak (be) (elif) (gayın) (dal) dan ibaret olarak mahkûdudur. (3)

Eski Türk adlarından olan bu kelime, eski Türk lûgatlerinde ışık (şuaa) manasına (Bağdu) şeklinde mukayyettir. (4)

Bununla beraber Sivas şehri eserinde müelliflerinin tertip ettikleri silsile cedvelinden başka

(2) Bu isim Dekinyi de Diyarbekirli Ebiülferaç olarak geçmektedir.

(3) Kitabeler, İsmail Hakkı; Sahife: 43

(4) Vali muavinimiz B. Emin Kırışın Büyük ve eski Türk lûgatlarıyla tarihlere baş vurarak hazırladığı ve yakında intişar edecek Türk adlarına dair kıymetli eserinde görülmüştür.

14 cedvel, bulunduğu halde bunlardan yalnız Matyo vakayinamesine istinad ettirilen cedvelde (Yağan) adında Melik Gazinin bir oğlu olduğu görılıyor. Muhtelif müverrih ve meskukatı islamiye mütehassıslarının verdikleri malumata müstenit diğer 11 cedvelde ise yalnız (Yagıbasan) ismi gösterilmektedir.

Bilhassa meskukat gibi bugünün en kıymetli tarih vesikaları meyanında sayılan maddiyata müstenid eserlerin, (Yagıbasan) olarak kaydettikleri bu ismi, Türklere ırkan ve dinen düşman olan bir Süryani ile bir rahibin kavli mücerredine dayanarak kabul etmek doğru olmasa gerektir.

Eğer Matyo vakayinamesinde Melik Gazi Gümüştekinin oğulları arasında (Yagân) isminden başka bir de (Yagıbasan) adı, geçmiş olsaydı ozaman Karasi bey ecdadından (Bağdu) bey isminin (yagân) adıyla ilgilemesinde bir beis görülemezdi.

Aynı şahsa verilen (yagan) ve (yagıbasan) isimlerinden ekser müverrihlerin ve meskukatı islamiye mütehassıslarının kabul eyledikleri (Yagıbasan) adının Matyo yahut mehazı tarafından galat olarak (Yagan) deye zikredilmiş olduğu ihtimali varid olabilir.

Selçuk oğullarından birinci Gıyaseddini avrupadan getirden Zahiriddin ili, Sınaneddin yahud (Bedrettin) Muzafferiddin Mahmut, adındaki Yagıbasan oğulları olduğu gibi ikinci İzzettin Keykavus ve oğlu Gıyaseddini Mesudu sani ile teşriki mesai eden Kalem ve Karasi beylerin baba ve dedesi olan (Bağdu) beyin de Yagıbasanın

torunlarından biri bulunduğu daha kuvvetle muhtemeldir.

Aksine bir delil zuhur etmedikçe (Bağdu) beyin, (Yagıbasan) torunlarından kabul edilerek doğrudan değil bu koldan Melik Ahmed Danişmend Gaziye bağlanması siyaki tarihiye daha uygun olsa gerektir. Buna göre Silsile şudur:

Melik Danişmend Ahmet Gazi

Melik Gazi Mehmet Gümüştekin

Muzafferüddin Yagıbasan

Bağdu bey

Kalem bey

Karasi

Yahşi Han

Beyler beyi

Mustafa bey

Kutlu Melek (Hatun)

Mustafa Çelebi (Elmasum)

Buraya kadar yazdığımız yazılarda tetkik ve mutala ettiğimiz Rum Selçuk ve Danişman oğullarına aid tarihi vakalar ve mevzu bahseddiğimiz vesikalar, Karasi oğullarının «Danişmend Gazi» hafitlerinden olduğunu bü-

tün hakikatile meydana koyduğu gibi Karesi beyin istiklâlini ilân ettiği memleketler sahasında bu gün bile bir çok köylerin (Danişman) adını taşımakta bulunması, bu hakikatı teyit etmektedir.

S O N

Balıkesirde mühim vakıflar ve Bunlara ait vesikalar

— 1 — Yazan: K. Kâni AKPINARLI

Epi zamandan beri tetkik etmekte olduğumuz Balıkesir mülga mahkemei şer'iyye sicillâtı kuyudatında, Balıkesir tarih ve yatırılarına ait bir çok vesâike tesadüf ettik. Bulduğumuz vesikaların, burada medfun veya Balıkesirle alakaları bulunan vakıf sahibi bazı mühim tarihi simalara ait olması dolayısıyla bilhassa ehemmiyetlidir. Çünkü bu vesikalar sayesinde, tarih sahnesinde mühim rol oynayan şahsiyetler hakkında şimdiye kadar doğru olarak bildığımız bazı malûmatın yanlış olduğu anlaşılmaktadır.

Vesikaları neşretmeden evvel Balıkesirde vakıf işlerinin hangi yıllarda tanzim edildiğini, bu sütunlarda kısaca tetkik edelim.

Balıkesirde vakıf işlerinin tanzimi, kayıtlara nazaren milâdî on dördüncü asrın ilk senelerinde başladığı görülmektedir. Balıkesir evkaf kuyudatında mevcut bir vesikaya göre, Balıkesirde ilk defa evlâdiyet ve meşrutiyet üzere mal vakfeden «Aziz çelebi zade Mehmed paşa» isminde bir zattır. Bu zatın vakfettiği mal, şehire bir kaç saatlık bir mesafede bulunan Okuf köyündeki degirmenidir. Vakfiyenin tarihi hicrî (731) dir Fakat (731) yılında vakfını tanzim eden «Mehmed paşa»nın kim olduğunu tesbit edemedik. Çünkü, bu me-

çhulümüzü tenvir edecek vesâiki tarihiyeye malik degiliz. Böyle olmakla beraber (731) yılının «Karasi Beyliği» devrine tesadüf etmesi şayanı dikkattir. «Karasi Beyliği»nin o devrini tetkik ettiğimiz zaman, «Mehmed Paşa» isminde bir şahsiyete veya askerî bir simaya rast gelemediğimizden bu hususta hiç bir mütâlâa yürütemiyeceğiz. «Mehmed Paşa» acaba mezkûr beyliğin kumandanlarından mıydı? Zaten milâdî on dört ve on beşinci asırlarında hüküm süren beyliklerin, geçirmiş oldukları tarihî safhaları hakkında bize doğru veya sahih malûmat veremiyen Osmanlı tarihlerinde böyle bir askerî simaya tesadüf edemiyoruz.

Yine o yıllarda «Baba İlyas» bakayasının meşhur şeyhlerinden biri olan «Balım Sultan»ında Balıkesirde evkafı olduğu (1101) hicrî tarihli sicillerden öğrenmekteyiz. Fakat «Balım Sultan» evkafının hangi yıllarda tanzim edildiği henüz malûm degildir. Buna mukabil «Balım Sultan»ın Bursanın «Orhan Bey» tarafından fethinde hazır bulunduğu göz önünde tutulacak olursa, vakfın daha «Karasi bey» zamanında tanzim edilmiş olduğu zannını verir. (1)

[1] Balım Sultan, Balıkesirin Marlı mahallesinin beynelhak «Tekne Avlusu» denilen mahaldeki türbesinde yatmaktadır.

Balıkesir yatırımları arasında en mühimlerinden biri addedilen ve fakat yaşadığı devir el'an malûm olmıyan «Paşa Sultan»'nda evkafı vardır. «Balım Sultan» gibi «Paşa Sultan»'nda Babailerin şeyhlerinden biri olması muhtemeldir. (1)

Karasi oğlu «İmir» veya «Emir» beyin evkafı olduğunu (1023) tarihli sicillerde görülmektedir. «Karasi bey» in oğlu «Demir Han» ile «İmir» veya «Emir» bey acaba aynı kimselermidir? Çünkü isimlerde telâffuz bakımından müşâbehet görülmektedir. Bu zan veya tahminimizi takviye edecek kâfi miktarda vesâike malik bulunmadığımızdan daha ileriye gidemeyeceğiz.

Bu kısa tetkiki yaptıktan sonra, Balıkesirde evkaf işlerinin tanzimi, daha «Karasi bey» zamanından başlamış olduğu anlaşılmaktadır. Balıkesir evkaf kuyudatında, bilhassa yukarıda isimleri mızkûr, -Aziz Çelebi zâde Mehmed paşa evkafı hariç- vakıflara ait hiç bir kayda tesadüf edemediğimizden, şimdiye kadar mütalâasını yaptığımız vakıfların mevcûdiyetini yalnız mahkemei şer'îyye sicillâtı kayıtlarından öğrenmekteyiz.

Balıkesirde eskiliği itibarile oldukça mühim ve zengin vakıflar vardır. Zağnos paşa ve evlâtları, Yıldırım Sultan Beyazıt, Kaya bey, Oruç bey, Sultan Beyazıt II. nin hocası Sinan

[1] «Balım Sultan» ve «Paşa Sultan» hakkındaki fikirlerimizi kendi bahislerinde yürüteceğimizden burada uzun uzadıya temas etmeyi zait görüldük.

efendi, vakıfları bu meyanda zikredilebilir.

I. HOCA SİNAN EVKAFI

Balıkesirdeki vakıfların ikinci derecede mühim ve zenginlerinden biri olan Hoca Sinan evkafı, Evkaf kuyudatı ile mahkemei şer'îyye sicillâtı kayıtlarından öğrendiğimize göre işgal ettiği yerler şuralarıdır: Balıkesir merkezine bağlı Üçpınar ve Çayırhisar köyleriyle, Manisaya tabi Göl Mermere nahiyesinin Dere köyüdür. Bu üç köy Sultan Beyazıt II. tarafından Sinan hocaya (887) hicri tarihli bir fermanla temliklen verilmiştir.

Hoca Sinan'ın hangi tarihte doğduğu ve nereli olduğu kat'î surette bilinmemektedir. Balıkesirde, Mecdiye mahallesinin şimdiki odun pazarı olarak kullanılan yerinde «Sinan Dede» isminde bir zatın türbesi vardır. (2) eski Türk tarzı mimarisini andıran türbede sanduka şeklinde bir kabir vardır. Evvelce kitabesi türbenin üzerinde iken, bilâhare zayi olmuştur. Kitabesi «Karasi tarihçesi»'nde aynen şöyledir:

Fi Hazihi Türbetü Sinan
Bey Elmerhum Kile
Tarihiha Temmet Binauha

[2] Sinan dede türbesinin bulunduğu yerde «Garipler mezarlığı» isminde oldukça büyük ve eski bir mezarlık vardı. Mezarlık bundan dört beş sene evvel kaldırılmış olduğundan, halen boş kalan meydanlık, şehrin odun pazarı yeri olarak kullanılmaktadır.

Kabir kitabesine nazaran, türbe sahibinin bir hocadan ziyade bir beye ait olması görülmekle beraber, «Sinan bey» le «Hoca Sinan» in aynı kimse olduğunu zannediyorum. (1) «Hoca Sinan» vakfiyesinin tanzim edildiği (891) tarihile, Ebcet hesabı ile düşürülen (900) hicri tarihi arasında dokuz sene gibi kısa bir zaman farkı vardır. her halde hocanın, Sultan Beyazıt II. tarafından (887) yılında bir fermanla temlik edilen köylerinin vakfiyesini (891) de tanzim ettikten dokuz sene sonra vefat ettiği zannını verir.

[1] Halk arasında «Sinan bey» türbesine «Kız dedesi» de deniliyor. Bunun hakkında da yine halk arasında şöyle bir rivayet dolaşmaktadır. «Şimdiki İzmirler mahallesini kuran Hamza bey isminde birisi, Hacce gittiği zaman orada parasını çaldırması. Parasız kalan Hamza bey her nereye baş vurmuşsa eli boş dönmüş. Bir gün camiden çıkarken son çare olarak imamın etekine yapışmasını ve ancak memlekete onun göderebileceğini, Hamza beye söylemişler. Bunun üzerine bir iki defa imama müracaat eden Hamza beye imam, karşılarında duran bir kızı göstermiş ve burada ancak o kız seni memleketine götürür, demiş. Kızda Hamza beyi memleketine götürmüş ve oradan kaybolmuş. Bunun üzerine hamza bey «Sinan bey» türbesinin bulunduğu yere bir türbe yaptırmış ve burada «Kız dedesi» türbesi denilmiştir.»

«Karasi Tarihçesinin» (119) uncu sahifesinde «kabrin baş tarafına sonradan dışariki mezarlıktan Tefvik efendi isminde bir zatın kerimesine ait bir kabir taşı getirilüp konmuştur.» kaydı, esasen halk arasında dolaşmakta olan bu rivayetin çıkmasında seepb olabilir.

(1103) tarihli bir vesikada «vakfı hoca Sinan ve Memmi Sinan Çelebi» ve «vakfı Sinan efendi Hacı Sultan Beyazıt» diye iki Sinandan bahsedilirse de, Bunlar ayrı, ayrı kimselerdir.

Mahkemei şer'îyye sicillâtı kayıtlarından çıkardığımız bir kaç vesikada, Sinan Hoca evkafının bazı çetin ihtilâflı safhalar geçirdiği görülmektedir.

Hoca Sinan evkafı arazisinden Üçpınar ve Çayırhisar köyleri hudutları dahilinden, Üçpınar oğlu Hayrüddin efendi evlâtları ile Sinan efendi evlâtları arasında bazı ihtilâfatın zuhur ettiğini mahkeme sicilleri kayıtlarından öğrenmekteyiz. Hoca Sinan vakfından olan Üçpınar ve Çayırhisar köyleri Sultan Beyazıt II. Tarafından hocaya temliklen vakfedildikten sonra hocada Balıkesirde bir Mes-cit, cami, muallimhane ve darülhadis yaptırarak, bütün emlakını bu dört dinî müesseseye vakfetmiştir. Bu vakfedilen Üçpınar ve Çayırhisar köyleri hudutları dahilinde bir kıta tarlayı Üçpınar oğlu Hayrüddin efendi isminde bir zat, hoca Sinan evkafından isticar ederek mutasarrıf iken vefat etmiştir. Hayrüddin efendi ahfadından bazı kimseler bu tarla in, Hayrüddin efendi zaviyesine vakfedilmiş olduğu yollu ve gayri kanunî sahip çıkılması üzerine, Hoca Sinan evkafı evlâdiyet ve meşrutiyet üzere mütevellisi olan Seyyid Süleyman isminde birisi merkeze müracaat ederek, bu müdahalenin önüne geçilmesini talep etmiştir. Bunun üzere merkezden gönderi-

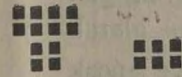
len (1137) tarihli bir emri humayunda «hususı mezbur ahali vilâyetin bigaraz müsliminin cemmi gafirinden sual olundukta zikrolunan Üçpınar ve Çayırhisar karyeleri hoca Sinan evkafından olup Kat'an Hayrüddin vakfının alâkası ve medhalı olmadığı cümlemizin malûmu...» Şeklinde hoca Sinan evkafından olduğu kat'i surette tasrih edilmektedir.

(1143) tarihli diğer bir vesikada Çayırhisar, Üçpınar köylerinin doğrudan doğruya hoca Sinan evkafına dahil bulunduğu Balıkesir kadısına hitaben, merkezden gönderilen bir hükmü humayunla bildirilmektedir. Binaenaleyh, yukarıda zikredilen

köyler, hoca Sinan evkafı meyanında bulunmakla beraber Hayrüddin efendinin de Balıkesirde evkafı olduğu sicillerden öğrenilmektedir. Mezkûr vesikalardan edindiğimiz kanaata göre, her iki vakıf mallarının aynı köyde veya birbirile hem hudut bulunması itibarıyla, evkaf umurunu idare eden mütevellilerin hırs ve tamamı tahrik ederek, beyinlerinde bu gibi ihtilâfatın zuhur bulduğu zannını verir.

Hoca Sinan efendi, Fatih Sultan Mehmed ve Sultan Beyazıt II devrinin ünlü alimlerinden birisidir. Her iki padişah tarafından çok sevilir ve hörmet edilirdi.

— devamı var —

ŞAHİTAĞAÇ

Nakleden: ENVER ATAFRAT

O sene kar çok fazla yağmış, büyük bir kış olmuştur. Mevsimin hayli ilerlemesine rağmen eriyen karlardan coşan dereler hâlâ geçit vermiyorlar, Susurluk çayı bir Fırat ihtişamı ile akıyordu. Ovaları su kaplamıştı, her tarafta, suların sürükleyip sığ yerlere bıraktığı insan ve hayvan cesetleri bulunuyordu.

Bir gün Susurluk çayından altı ceset çıkardılar, bunlar civarın en azılı çerkes beylerinin cesetleri idi ve o zamanki Balıkesir mutasarrıfı Gırdı zade Mehmet Paşanın daveti üzerine Balıkesire gelmiş ve onunla görüştüktan sonra yerlerine dönmek üzere ayrılmışlardı. Hadisenin ne suretle cereyan ettiğini hiç kimse bilmiyordu.

Bu altı meşhur beyin birden suda boğulduğu haberi, bilhassa mutasarrıflığın şimal kısımlarında büyük bir heyecan uyandırmıştı. Halk arasında dedikodu başlamış, çerkeslerde ayaklanma hareketleri baş göstermişti. Mutasarrıf Mehmet Paşayı çekemeyenler onun çerkes beylerini kasden boğdurduğunu iddia ediyorlar, el altından aleyhine propaganda yapıyorlar, bir taraftan da zaten zapturapt altında olmayan çerkesleri ayaklanmaya teşvik ediyorlardı. Harp sahasındaki kahramanlıkları ve harikulade muvaffakiyetlerine mukabil Mülki idarede şiddet ve hunharlığı

ile meşhur olan Mehmet Paşa bu dedikodulara aldırmış etmeyordu, fakat dedikodu mutasarrıflık hududunu aşmış hadise mabeyne kadar aks etmişti Zamanın padişahı olan ikinci Mahmut çerkes cariyelerin tesiri altında idi ve onların zoru ile harekete geçmeğe mecbur oldu. Sadaret kethudalığından yetişme Hasan Paşa keyfiyetin tahkikine memur edildi.

Hasan Paşa maiyetile birlikte Balıkesire gelerek Mehmet Paşanın, şimdiki kolordu binasının bulunduğu yerdeki konağına yerleşti. Mehmet Paşanın keyfi kaçmıştı, kendisi hakkında hüküm verecek olanlara müsafirseverlik göstermek hayatı bin bir macera ile dolu olan bu ihtiyar vezire güç geliyordu.

Hasan paşanın tahkikatı git-tikçe uzayordu, konağın kapısı bütün çerkeslere ve Mehmet Paşanın düşmanlarına açıktı, bunlar istedikleri zaman Hasan Paşanın huzuruna çıkarak şahadet ediyorlar, yanlış veya doğru ifadeler veriyorlardı. Mehmet Paşa lehinde şahadet etmeleri muhtemel olanların ise konağa girmelerine müsaade edilmeyordu.

Şimdi de Mehmet Paşayı sevenler arasında dedikodu başlamıştı, Hasan Paşanın da Balıkesirli olduğu ve her ne bahsına olursa olsun Mehmet Paşayı mahkûm ederek yerine geçmek istediği söyleniyordu. Halk iki

tarafı olmuştı, bazıları Mehmet Paşayı medh ediyor, bazıları da Hasan Paşayı haklı buluyorlardı. Çerkes beyleri hadisesi unutulmuş gibi idi, şimdi ortada sadece Hasan Paşa ile Mehmet Paşa vardı.

Nihayet uzun süren tahkikat neticelenmiş ve Hasan Paşa Mehmet Paşayı çerkeslerin katili olarak kabul etmişti. Şimdi İstanbul'a gidecek ve neticeyi Padişaha arz edecekti.

Tahkik heyetinin İstanbul'a avdeti münasebetile şehrin bütün ileri gelenleri Mehmet Paşanın konağında toplanmıştı. Hasan Paşa, elde ettiği neticeden memnun ve magrur bir halde, etrafındakilere mütekebbirane iltifatlar savururken, Mehmet Paşa, bin müşkilâtla kurtulduğu menkûbiyet hayatına tekrar dönmek mecburiyetini düşünerek pek müteessir görünüyordu. Paşanın bu teessürü, mecliste hazır olanlara da sırayet etmiş, bilhassa taraftarları ile adamlarının ağız nı bıçak açmaz olmuştu.

Hasan Paşa bu umumî teessürü pek iyi his ediyordu, kendini mazur göstermek ve Paşayı teselli etmek ihtiyacını duydu ve Mehmet Paşaya hitaben:

— A Paşam, dedi, niçin keder edersiz, niçin mübarek hatırlarınızı nâşâd edersiz... Sizler ve bizler gibi, Padişahımız efendimize bunca hizmetler etmiş, vezirlik payesine erişmiş insanlar için bir kaç adamın ne kıymeti olabilir ki.. Ellbette efendimiz bunu hoş görecektir. Bizler dahi bunun böyle olmasına sayı gayretten

geri kalmayız. Hemen siz hatırlarınızı hoş tutun... Ben de Balıkesirliyim, bundan yirmibeş yıl evvel kasabaya gelmek üzere köyden çıktım, o zaman henüz yirmi yaşında idim. Yolda, benim gibi kasabaya gelen bir köylüye tesadüf ettim, arkadaş olduk. Ve beraberce yola koyulduk.. Şu karşı yamaçtaki dut ağacının altına gelmiştik, kasaba uzaktan görünüyordu. Arkadaşım bana, "Hasan, dedi, sen iyi bir adem oğluna benzersin, sen de benim gibi kazanmak üzere buralara gelirsün, benim kemerimde 100 altın vardır, gel seninle beraber ortak olarak bir ticaret yapalım, elbette Allah yardım eder.."

Ben birden bire şaşırılmışım, 100 altın, sözü beni düşündürmüştü, ona dedim ki:

— Sen bu تنها yerde kemerinde 100 altın olduğunu nasıl söyleyorsun, ben seni şimdi öldürüp bu parayı elinden alırsam bunu kim bilecek?

Arkadaşım yanımdaki dut ağacını göstererek:

— Şu ağaç şahit olsun, dedi.

Ağacın şehadeti bana tuhaf geldi ve anî bir kararla bıçağımı çekerek kalbine sapladım, cansız yere yıkıldı. Hemen kemerindeki paraları alarak cesedini o ağacın dibine gömdüm... Aradan yirmi beş sene geçti, Padişahımız efendimize yaptığım hizmetler sayesinde vezirlik payesine nail oldum.. Kim benden bu köylünün hesabını sordu ki?.. Siz de üzülmeysin, a Paşa, bir kaç baldırı çıplağın ölmesi ile sizin gibi bir vezirin kılına halel

gelmesi gerektir..

Hasan paşa susmuştu. Bu beklenilmeyen feci itiraf karşısında bütün hazır olanlar şaşırılmışlardı, kimse ağzını açmak cesaretini gösteremeyordu. Birdenbire Mehmet Paşanın sadık baş egaşı dilâver ağanın ortaya atıldığı görüldü, Hasan Paşanın kolundan tutarak meclise hitaben:

— Ey ehâlî, diye bağırdı, şahid olun.. Bir katilin hükmü benim Paşamın üzerine tesir edemez.

Bu anî hareket ortalığı karıştırdı, herkes birbirine giriyor, her kafadan bir laf çıkıyordu. Mehmet Paşanın adamları derhal Hasan Paşa ile adamlarının etrafını sarmışlardı. Bu arada Müfti efendinin ağır ve tok sesi duyuldu:

— Efendiler, diyordu, Hasan Paşanın sözlerinin doğru olup olmadığını anlamak için, şahit ola-

rak gösterilen ağaca sormak gerektir, haydin, buyurun oraya kadar gidelim ve ağacın altında ceset bulunup bulunmadığını anlayalım.

Hazırın, büyük bir heyecan içinde konaktan çıkarak, Hasan Paşanın işaret ettiği yere gitti, fiilhakika orada büyük bir dut ağacı vardı. Ağacın dibi, birbir üstüne inen beş on kazma darbesi ile açıldığı zaman çürümüş bir insan iskeleti meydana çıktı, kalbine saplanan bıçak da kemiklerin arasında duruyordu.

Artık mesele kalmamıştı, şahit ağaç, şehadetini yapmış ve yirmibeş sene evvel işlenen cinayet bu suretle anlaşılmış, Mehmet Paşa da kurtulmuştu.

Hemen orada yapılarak bütün cemaat tarafından imzalanan bir mazbata, elleri kolları bağlanan Hasan Paşa ile beraber İstanbul'a gönderildi.

Soya Fasulyası.

Samsun Türk Ofis İşyarlarından
M. YURDAY

(Geçen Yazının Devamı)
yapılmakta olduğu gibi pasta imalinde de, Amerikaday unu ile karıştırılıp ekmek yapılmakta ve hulusa gıda maddelerini teşkil eden bütün yemeklerde kullanılmağa başlanılmıştır. Soya unu ile muhtelif madde unları ve et yemeklerinin muhteviyatı aşağıdaki tabloda mukayeseli olarak gösterilmektedir.

Madde	Su	Yumu- rlağı	Yağ	Kar- bon	Kalori
Patates unu	%75	2	0,1	21	952
Buğday »	%13	11	1,1	75	3600
Çavdar »	%12	10	1,4	74	3560
Soya unu	%9	11,5	20,3	24	4600
Kemiksiz sığır eti	%75	20	4,8	—	1269
Yumurta	%73	14	11,0	0,7	1626

Yukarıdaki mukayesede ve muhtelif gıda maddeleri arasında soya ununun ihtiva ettiği besleyici cevherin hepsinden çok olduğunu görürüz. Bundan başka soya fasulyesinin eksiksiz bir gıda olduğunun en birinci delil Çin ve Mançurideki sayısız insanların binlerce sene güçlü ve kuvvetli olarak yalnız bu madde ile beslenmeleri ve en iptidai hayat şartları içinde hastaliksız ve bol nesil yetiştirme kabiliyetidir. Zamanımızın geçirmekte olduğu buhran her memleketteki fakir halk kütlelerinin işsiz kalmasını ve parasızlık yüzünden beslenememelerini mucip olmaktadır. Bunun nazarı itibare alan

bir çok hükümetler soyanın hem ucuz hem de az zahmetle kolay yetiştiği görmüşler ve bu ürün kendi ülkesinde de yetiştirilmesini temine başlamışlardır. Fizyolojide bir isan günlük işlerinde ve hayat makinasının kusursuz işleminde âmil olacak kuvveti yediği gıdalarla vücuda ithal etmektedir. Halbuki asrımızda yaşayan insanların yüzde sekseninin vücutları için lâzım olan kaloriyi yaratacak gıdayı tedarik etmesi maddeten imkânsız bir şekle girmiştir. Bunun içindir ki işçi ve çiftçi sınıfı bol bol ekmek ve patates gibi ucuz ve kuvvetsiz maddeleri yimektedirler. Bu suretle de yemek yiyerek gıda almak mefhumunu boş mideyi doldurarak açlık hissinin tatmin etmek ihtiyacı hasıl olmuştur. Bittabi bu yolda beslenen bir vücutta enerji zayıflamakta, çalışmak hissi sönmekte ve her türlü hastalığa müsait bir yaziyete düşmektedir. İnsaniyet için pek acı olan bu hale Çinlilerin pek haklı olarak mukaddes tanıdıkları «Soya fasulyesi en kestirme bir çare ve fakir halk kütlelerine en ucuz bir gıda olabilecektir. Aşağıdaki tabloda ve Avrupa fiyatlarına göre bir insanın günlük gıdasını temin ettiği muhtelif maddelerin fiyatları mukayeseli olarak gösterilmiştir.

(Sonu var)

Ata Sözleri

Toplayan : İ. Hakkı AKAY

Kaygısız bir baş göremedim!
Açık manasile ifade edilir.

Kadınların işi tavukların eşinmesine benzer

Gerçi bu mesel, kadınların gayri mesul az faide temin ettiklerini ifade eden bir ata sözü ise de asrımız kadınları, haricî ve mesuliyetli işlere de girerek cemiyete faydalı birer uzuv olmuşlardır. Artık bu sözün yeri kalmamış olsa gerek.

Kız kandan, oğlan candan vurulur.

Kıza aşk, irsiyetle geçer. Fakat erkeklerinki böyle değil, maalesef bunun acı misallerini her zaman için görmekteyiz. Bütün safiyetle kendisini sevdiğinin kucağına atan zavallı kızcağızın bir hafta sonra bir kirli mendil gibi atılivermesi cemiyet ve kanun nazarında çok çirkin bir manzara arz etmektedir.

Köpeğe pisliğin kıymetli demişler de çalı başına pislemiş

Kendisinden hizmet ve iyilik beklenen ve ehemmiyet verilen adamların nazlandığı zamanlarda söylenir.

Kiminin evi yanar, kimi saplık ütüler.

Evet, dünya bu, kimsenin derdine candan ortak olmaz.

Köpek ürmese köye girecek.
Fırsat bulsa, karşısında bir

engel görmese her hali yapacak demektir.

Köpeği an, taşı eline al!
İsmi ve sözü konuşulurken geliveren fena adamlar hakkında söylenir. Mukabili: «An bülbulü, al kafesini eline» dir.

Köpek ürmesin, komşu duymasın.
«Ayısından kork, Bo. . dan kork, ondan kork, bundan kork! sonra ne olacak? Artık illallah!

Köprü göçtü, çay önde kaldı.
İş işten geçti. «Geçti borun pazarı sür eşeği Niğdeye» ve «Badü Harabül Basral.» Kabilinden.

Köylü bir halt etmeyince şehirli et yiyemez.

Köylü çalışmasa şehirli aç kalır, demektir.

Kiminin devesi, kiminin duası.
Mükellefiyetlerden, yahut, külfetlerden istisna edilen fakirler hakkında söylenir.

Kediye pisliğin tabağa yaradı, demişler de üstünü örte koymuş!

Cemiyete faydalı olmak, konum komşum ve yakınlarının ilerlemesini istemiyen hasut adamlar için kullanılır.

Kimin darısı çoksa onun kuşu olur.
«Kimin arabasına binerse onun türküsünü çağırır» meseli-

nin benzeridir. İki yüzlü münafık adamlar hakkında söylenilir.

Kömür gibi yüzde güzel söz olmaz
Bettinet adamlardan iyilik beklenmez demektir.

Kişinin işine bak südünü anla;
Sözüne bak özünü anla!
Açık manasında müstameldir.

Körün nacağından, topalın bacağın-
dan
Anut adamlar hakkında söylenilir.

L

Lokma cinmeden yutulmaz.

1 — Çünkü, sıhata muzırdır.
Mideyi berbad birçok hastalıklar
tevlit eder. [Manası hakikisile]
2 — Zahmetsiz iş olmaz, demektir.

Leşine tükürt, yüzüne tükürtme!
«Ya devlet başa, ya kuzgun
leşel» Meseli gibidir. İzzetinefsi
tavsiye eden güzel sözlerdendir.

M

Mayalı ekmek kabarır.

Eski zenginlik bakayasına
veya miras malı, servetin esasını
teşkil ettiğine işaret etmektedir.

Miyancının kesesi dolu (veya bal)
olur.

Malûm olan manâda kullanılır.

Mal kişinin aynıdır.

Herkez, kendi zevk ve tahas-
süsü dairesinde iş tutar; demek-
tir, ki çok güzel bir sözdür.

Müslümana küslük bir mendil
kuruyasıya kadardır.

Bu meslede iktida edilmesi lâ-
zım gelen haklı bir ifade gizli-
dir. Yurddagların uzun müddet
birbirleriyle dargın kalmalarından
çıkacak fenalıkların önlenmesi
için derhal barışmalarını ve esa-
sen millî terbiyenin buna manî
olduğu anlatılmak isteniliyor ki,
çok güzel bir öğüttür.

Mal bakanındır.

Doğrudur. Mal bakılırsa fai-
deli olur. Bakılmıyan mal ekilmi-
yen tarla ne mahsül verir?
Ne ektinse onu elbet biçersin
Su koydunsa küpe bol bol içersin[1]

Malı olanın rahatı olmaz.

Evet, mal faideli olabilmek
için çalışmak, çabalamak ister
onun için malı olmaz.

Mal mala girerse, dal dal olur.

1 — Zengin ile evlenmek,
2 — Zenginle ortak olmak
büyük servet getirir. Diğer bir
şekle göre:

3 — Hayvanatın yiyeceğini
kesmemeli, kıskanmamalıdır. Hay-
vanata iyi bakmak üremesini ve
sıhhatle çalışmasını temin eder
demektir.

Mali olanın gaygısı olmaz.

1 — Gam ve kasavet, yok-
sulluk mahsulüdür. Elinde parası
parası olmıyanlar hini hacette
malını feda etmek suretile telâfii
mafât ederler.

[1] Bu beyit, Yunanlılar tarafın-
dan yakılan mecmuamdaki [Maarif]
başlıklı uzun bir manzumemizin son
beytidir.

Evimizin Neşrettiği

KİTAPLAR

- 1) — Halkevimizin sekiz aylık çalışması
- 2) — Köy kitabı
- 3) — Öz Tükçe adlar.
- 4) — Çepniler,
- 5) — Halk inanmaları,
- 6) — Özel görenek ve inanmalar,
- 7) — Atalar Sözü
- 8) — Bağcılık,
- 9) — Verem,
- 10) — Yusuf Fakih,
- 11) — Yurdum için,
- 12) — Balıkesir Coğrafyası,
- 13) — Konferanslar
- 14) — 17,18 inci asırlarda Balıkesir şehir hayatı,
- 16) — Köylü Ormandan nasıl faydalanır,
- 17) — 19 Mayıs,
- 18 — Yağcılar ve Savaş-tepe mânileri.
- 19 — Öz Ses ve Zevk kaynaklarımız.
- 20) — Balıkesir ve civarında Yürük ve Türkmenler
- 22) — Türkiyede Su ve Ağaç meselesi
- 23) — Uygurlar ve Uygur Medeniyeti

ÇIKMAKTA OLANLAR

- 15) — Vesikalar
- 21 — Halkıyat

